

קצא

רשימות

בי"ק חלק א'
דף כז ע"ב

שיעורים

את הדין, ולכן חלק שלישי של הממון באחריותו לבדו, ומאחר שלא טעה פטור מלשלמו. עוד סימוכין לכך ניתן למצוא בלשון שטר בי"ד (ח"מ מ"ו: ג') "במותב תלתא כחדא הוינא". מילת כחדא ר"ל שכל ג' דיניי הבי"ד מצטרפים ביחד לחטיבה אחת של בי"ד הפוסקת את הדין.

ב הרוב בבי"ד חל כדי לפסוק את ההלכה ולא להוציא למעשה את הממון מידי הבעל-דין. רק אחרי שהורו בית-דין ההלכה לשמה חל גמר דין לחייב את בעל הממון. ³ אין שייכות בין חזקת המוחזק להוראת ההלכה לשמה ואין הכרעת הרוב בבית דין בניגוד לחזקת המוחזק. ואילו הרוב בסוגיין חל לברר את טענות בעלי הדברים. ולפי שיש מיעוט המצטרף לחזקת הממון לחזק את טענות המוחזק, אין הולכים בממון אחר הרוב.

ג י"ל שדין רוב שבגמרא שלנו חל כמברר ולכן אינו מועיל כנגד חזקה. ואילו הרוב בבי"ד אינו חל כמברר שהרי קיי"ל אלו ואלו דברי אלקים חיים (עירובין יג:), אלא חל כקובע של פסק הדין. הואיל והרוב בבי"ד הוא דין בקביעת ההלכה המיעוט כאילו אינו ואינו מצטרף לחזקה. מאידך במקום שרוב חל לברר אף המיעוט חל לברר ובכך המיעוט מצטרף לחזקה נגד הרוב.

תוס' ד"ה אמאי. ז"ל דיותר יש לו לשמור שלא יזיק משלא יזק וכו' עכ"ל. יש לעיין בשלמא לעיל (כג.) בנוגע לכלב וחררה שפיר יתכן שחובת שמירת האש המוטלת על בעל החררה שלא יזיק אינה פוטרת את בעל הכלב מחיוב שן המזיק. מאידך בנידון דידן בבור ואדם, אם נקטינן שעל האדם לעיין בדרכים יוצא שהבור אינו תקלה כלל בנוגע לאדם ומהראוי שהבור יפטר מהיזק האדם.

מונחות אצלו כפקדון. ונראה שכמו שיש שעבוד מיוחד למלוה על מעות ההלוואה ה"ה בנידון דידן שהמעות שהקנה הלוקח למוכר אגב קרקע משועבדות הן למוכר בשעבוד מיוחד עבור דמי המקח.

דף כז ע"ב. תוס' ד"ה קמ"ל. ז"ל דהתם גבי דינייני שאני דחשיב מיעוט דידהו כמי שאינו וליכא למימר התם אוקי ממונא בחזקת מריה דהא ב"ד מפקי מיניה אבל גבי שאר ממון דאיכא מיעוט וחזקה לא אזלינן בתר רובא עכ"ל. דברי התוס' מתפרשים בכמה אופנים.

א הגר"ח זצ"ל ביאר שהוראת בי"ד יוצאת מכל הבי"ד ביחד כחפצא אחד. הדין דאזלינן בתר רובא בהכרעת הוראת הדיינים קובע שהכרעת הרוב היא הפסק של כל הבי"ד ולא של רוב הדיינים בלבד. בגמר הדין אף מיעוט הדיינים שהתנגדו להוראה מצטרף לרוב והפסק יוצא מכל הדיינים כאחד. הוא כעין ההלכה בתערובת שמיעוט האיסור בטל ברוב ההיתר. ה"ה בבי"ד דעת מיעוט הדיינים בטילה בדעת הרוב וכל הבי"ד ביחד כאחד גומר את הדין. ובכך אין זה נוגע לסוגיין המדברת ברוב דעלמא מחוץ לבי"ד וכשיש מיעוט שקיים, ולכן מצרפים את המיעוט הקיים ושאינו בטל לחזקת המוחזק ואין הולכים אחר הרוב. ²

ראייה לגר"ח זצ"ל הביא הגר"מ זצ"ל מהגמרא בסנהדרין (ל.) המסיקה ששני דיינים שהכריעו הוראת בי"ד בטעות משלמים ב' חלקים של ההפסד, ואילו הדיין השלישי שלא טעה והיה במיעוט פטור מלשלם את חלקו. אילו רק שני הדיינים היו אחראים היו צריכים לחלק את תשלומי כל ההפסד ביניהם וכל אחד ישלם חצי ההפסד ולא שלישי. רואים אנו בעליל שהדיין השלישי נחשב כא' משלשה הדיינים שגמרו

כל כך כמו רוב דיינים, לכן אין הולכים בהם אחר הרוב בדיני ממונותיה. ובביאור הטעם שהרוב שקונים לחרישה אינו רוב חשוב יש במפרשים כמה ביאורים.

א. בתוספות שאנ"ן (מנומט טו. ד"ה וסיון) ביאר, שהטעם שאין הרוב שקונים לחרישה נחשב לרוב גמור, הוא משום שהגמרא (כ"ג נג.) העמידה שמדובר באדם שקונה בין לחרישה ובין לשחיטה.

ב. הב"ח (מ"מ ס' לנג פכ"א) ביאר, שאין זה רוב חשוב משום שמה שרוב השוורים נקנים לחרישה, זהו משום שהקונים לחרישה קונים הרבה בהמות, אמנם כנגד זה רוב האנשים קונים מעט שוורים לשחיטה. ובקונטרס הספיקות (פ"ג ו' פ"א ב) הקשה על פירושו מהגמרא (כ"ג נג.) שאמרה שמחלוקת רב ושמואל אם הולכין בממון אחר הרוב היא מחלוקת תנאים, ושאלה 'מאן תנאי, אילימא רבי יוסי ואמרו לו, תרוייהו בתר רובא אזלי, מר אזיל בתר רובא דאינשי ומר אזיל בתר רובא דזריעה', ואם כדברי הב"ח אין מובנת דחיית הגמרא, הרי זהו באמת מחלוקת רב ושמואל.

ג. בשב שמתתא (ט"ז פ"ו)⁹ ביאר, על פי מה שחילקו הרמב"ן (מלמנות קדושין נ: ד"ה ומה שכתב עז) והריטב"א (קדושין נ: ד"ה פשיטא) בין רוב שהוא מחויב מצד דרך הטבע לבין רוב שאינו אלא מצד המנהג, שהרוב שאינו מצד דרך הטבע אף שרוב העולם נוהג כן אינו רוב גמור, כיון שהרבה פעמים נוהג האדם כמנהג המיעוט, ומשום כך כאן אף שהרוב קונים לחרישה הרי זה רוב גרוע כיון שאולי נהג עכשיו כהמיעוט, וסובר שמואל שאין הולכים אחר רוב כזה בדיני ממונותיה.